

Wass Albert a tárcákon kívül rendszeresen publikált verseket debreceni lapokban. Az itt született költemények közül a legjelentősebbek az erdélyi élménykört idézték meg. Huszonnyolc költeménye mellett huszonkét publicisztikai írása is megjelent. Rövid elbeszélései gyakran balladai komorságúak voltak, de igen erős líraisággal volt átszőve a prózai hang is. A *Táltos őszám megálmodott engem* című tárcája Bakó Endre szerint témaválasztásában korai előzménye volt az 1943-ban megjelent *Vérben és viharban* című hun tárgyú regényének.

Lássuk ebből Bakó kiemelésében azt a részt, amikor a kétségtelenül szimbolikus, önmaga alteregójaként megálmodott ember ment a ködben: „...ló nem volt alatta... kezében nem volt semmiféle fegyver... nem volt egyebe más, csak a szíve. Szívét a homlokán viselte, és furcsa kis dalokat énekelt a ködbe, valakiről, akit soha nem látott. (...) Tenyerén vitte a vágyait és mosolyogva dobálta szét az emberek között. Minden eltékozolt vágy után egy csepp rubint-piros vér maradt a földön, és ahány asszony jött szembe vele, mindegyik kitépett egy darabot a szívéből.”

Aztán a Debrecenben született *Gyertyaláng* című ódát lapoztam fel, benne a következő sorokkal: „Szélvész üvölt a csiki hegyek ormán, / fekete felhők zúgnak szilajon. / Hazájukat, ha számon kéri egyszer, / mit fogsz felelni, győztes Trianon? // Mit fogsz felelni, ha Csaba vezérrel / a meg-nem-alkuvók seregbe kelnek, / csontváz vitézek, csontváz paripákon, / s egy bolond éjjel hazamenetelnek?”

„Mandarin” – PAPP KÁROLY – (január 10.)

December közepétől három megjelenés kihagyásával pihent rá az újesztendőre a *Debrecen* hetilap. Állandó rovatom ott a képzőművészeti recenzióknak helyet adó *Szín-vonal*, s néha nagyobb cikket írhatok a Vojtina Bábszínház új bemutatásairól, illetve jelentősebb kiállításokról.

Tóth Dénes szerkesztő barátom már a múlt héten figyelmeztetett, hogy leadás van – és tegnap valóban küldenem kellett volna a rövid cikket Bukta Imre kiállításáról a Modemben, s készülni egy hosszabbra a centenáriumi Ámos-kollekcióról. (Ámos Imre ürügyén néhány reflexiót itt is írok, de ez más; Bukta Imréről pedig nem szólok, mert ebben a folyóiratban inkább az olyan dolgokra ügvelnék, amiket szeretek...)

Nos, Tóth Dénes a friss anyagokat még nem kapta – a főiskolai vizsgáztatások és szigorlatoztatás, új regényem írása, a folyóirat elkészítése így is nagyon szűkre szabta a napi 12–14 munkaórát –, de legalább egy régi kérését teljesíteni tudtam. Már több mint egy éve ugyanis annak, hogy a Grafikusművészek Ajtósi Dürer Egyesülete „Bartók–Mozart–Rembrandt” csoportkiállításán mind a ketten felfigyeltünk Papp Károly rézkarcaira, aki a debreceni grafikusművészek fiatal-középgenerációjának egyik, legkarakteresebb lapokkal bemutatkozó alkotója. Dénes kérte, hogy írjak valamikor egyik művéről – s ez a valamikor most volt. Igaz, Karcsitól én is csak később kaptam egy CD-t, melyre néhány reprodukcióját másolta, közben azért volt módom foglalkozni

művészetével egy nagyobb tanulmányba illesztve, melyet az egyesület „in memoriam”-lapjai apropóján írtam „*Ars memoriae*” címmel az emlékezés „grafikai építményeiről” *Mediárium* című, kommunikáció-, média- és társadalomtudományi folyóiratunkba.

A GADE kiállított művei nem csak önmagukat jelentik, mert referenciális kapcsolatuk van a művészet történeti és autonóm, szubjektív valóságával egyszerre. Mivel az esztétikai tárgyiasulás képi keretben történik, a mű mindig megmarad képnek. Igaz, nyitott képnek, akár a mágikus emlékezés, akár a tranzitív szemlélet hívta életre. Tartalma nemcsak megformáltságában rejlik, hanem kontextusában is. Nem a múlt tolatkzik be a jelenbe, hanem a műtárgy képtere ad testet az emlékezetnek. Nemcsak teremtő időről (emlékezetről) van szó, hanem idő- (és emlékezet-) teremtésről is.

Papp Károly több szempontból érdemes a figyelemre. Leginkább azért, mert (bár hajlamos szerényen a háttérben meghúzódni) aktualizált mítoszai-val, a profán és a szent közötti minőségi-viselkedési átmenetek stádiumaiban érzékvé tett, az egzisztenciális viszonylatokba helyezett, ösztöni vágyakat megszólító, a mindennapi életünket is modellező férfi-nő drámákkal folyton szembesülésre készítet.

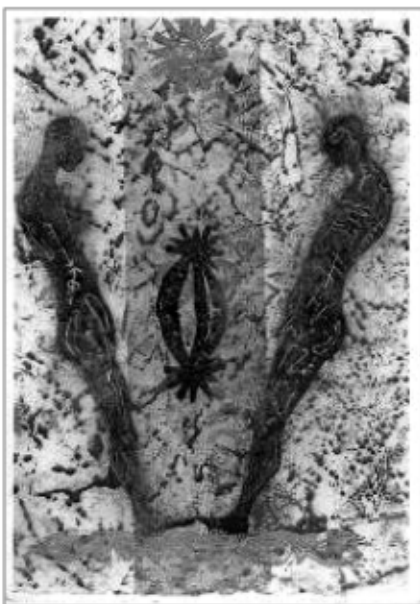
Szellemi tartalmában, a kompozíciós megformálásban, érzelmi hangulatában egyaránt kiváló összhangot teremt a klasszikus és archaikus között. Ha a művész egy zenei alapot gondol tovább a képen, jó módszer lehet az ábrázolhatatlan megközelítésére a közvetlen érzéki hatás és a reflexió ütköztetése, egymásra építése. Ezt teszi Papp Károly is. Az új kompozíciós környezettel reszakralizálja az egyszer már tárgyiasult esztétikumot, és nem szakad el a „grammá”-tól, hiszen a magyarázat és a mű együtt alkotja az új művet.

Az itt látható, „*Papageno vágya*” című Mozart-illusztráció a klasszikus mitológia és a primitív rituálék figurális szimbolizmusa és absztrakciós jellel történő egyszerűsítése, a groteszk ornamentikával stilizált portré és a kompozíciós ornamentika részévé formált kotta, a zene elvont érzékiségének disszonanciája olyan harmóniába oldódó feszültséget hoz létre, amely túlmutat Mozartont. A motívumaival szándékosan lezárt kompozíció a kép középpontjába helyezett (klasszicizált) portré mély terében nyílik fel, s a motívumok mint rituskellékek – amellyel, hogy figuralizált (jel)képességükben is egy zenei élményt adnak – a metafizikus alakzatot létrehozó imaginációt szolgálják, miközben Papp Károly számára fontos, hogy a műalkotás egyben (hagyományos értelemben) szép is legyen.

Egyenes labirintus triptichonjában az úgynevezett rituális formaképzés kapja a fő hangsúlyt, a klasszicizált jelentésüktől megfosztott ornamentals elemek a mágikus emlékezés lenyomatai lesznek, ahol absztrahált idézetes formában tűnnek fel a szöveg- és kottamotívumok is, ám azok itt már korántsem a teljesen önmagáért való érzelmi magasságot illusztrálják, hanem az archaikus indulat végtelen mélységét.

Papp Károly Bartók-hommage ciklusának (*Egy mandarin álma*) lapjai a Mozart-emlékezéshez részben hasonló szemlélet jegyében születtek. A *csodálatos mandarin* mellett *A kék szakállú herceg vára* is megidéződik, az asszony- és a férfi-áldozat, illetve annak az elementáris vágyának a létrejötte foglalkoztatja a művészt, mely olyan vad erőt mozgósít az emberben, hogy képes szétszakítani maga körül mindent, átlépni a realitások határait.

Papp Károly (e helyütt is bemutatott) ritualizált formái, mítoszlényei, az egyszerre klasszicizált és dekomponált torzók értelmező diskurzusából látomásos diszkusszió lesz – az ösztön, az erotikum, a szorongás és vágyindulat egymást megsemmisítő voltának köszönhetően.

A komponálás-dekomponálás reflexeiből végül egy olyan harmónia születik, amely a bartóki zene lényegével a magas intellektusba helyezett primitív ősit vizualizálja.

Papp Károly rézkarcai